

inculcant-los-hi lliçons d'una manera agradable; són un medi per instruir-les pels elements que contenen». El recull de rondalles inclòs per Villalba en aquest estudi és una mostra d'aquest fet alhora que representa un tast de l'extensa producció folklòrica de Ferré. En aquest sentit, esperem que l'«hipotètic i futur» recull de rondalles inèdites de la folklorista, que l'autora esmenta de puntetes en aquest llibre, es pugui fer realitat.

BIBLIOGRAFIA

- ORIOI & SAMPER (2017): Carme Oriol i Emili Samper (eds.), *Història de la literatura popular catalana*, Tarragona, Alacant, Palma: Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili, Publicacions de la Universitat d'Alacant, Edicions de la Universitat de les Illes Balears; «Patrimoni Literari» 2.
- UTHER (2004): Hans-Jörg Uther [ATU], *The types of international folktales. A classification and bibliography based on the system of Antti Aarne and Stith Thompson*, Hèlsinki: Suomalainen Tiedeakatemia; «Folklore Fellows' Communications» 284, 285, 286.

CARNER, Josep: *Llibres de poesia 1904-1924*, Jaume Coll (ed.), Barcelona: Edicions 62, 2016; «Edició Crítica de l'Obra de Carner», vol. 1, tom 1.

JAUME COLL MARINÉ

Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya
jaume.coll@uvic.cat

Ara fa tres anys, Jaume Coll va alegrar els cors de molts carnerians quan ens va donar a llegir *Llibres de poesia 1904-1924*, el primer tom del primer volum de l'ECOC (Edició Crítica de l'Obra de Carner). El llibre, de més de mil pàgines, conté —editats de manera escrupolosíssima i rigorosíssima— els llibres de poemes que Carner, com el títol indica, va publicar entre 1904 i 1924. Són: *Llibre dels Poetas* (1904), *Primer llibre de sonets* (1905), *Els fruits saborosos* (1906), *II llibre de sonets* (1907), *Verger de les galanies* (1911), *Les monjoies* (1912), *Auques i ventalls* (1914), *La paraula en el vent* (1914), *Bella terra bella gent* (1918), *L'oreig entre les canyes* (1920) i *La inútil ofrena* (1924).

Com deia, aquest és el primer tom del primer volum; el segon tom ha de contenir, segons se'ns informa al «Pla general de l'Edició Crítica de l'Obra de Carner (ECOC)» (p. IX-XVI), la poesia dispersa —en revistes, diaris, etc.— publicada entre 1896, quan Carner tenia dotze anys, i 1924, quan ja en tenia quaranta. També és cert que aquest segon tom l'esperàvem, com deia una notícia que firmava Jordi Nopca al diari *Ara* del 2-12-2016, «[a] finals del 2017 o a principis

del 2018». Sigui com sigui, el projecte total de l'ECOC ha de constar de vuit volums —alguns dels quals dividits en toms—, i en un principi està pensada per sortir al llarg de set anys; és a dir, que l'any 2023-2024 hauríem de tenir editada gairebé la totalitat de l'obra carneriana —la totalitat ja ens diuen que és impossible— i bona part de les traduccions. A la lleixa hi hem d'acabar tenint, doncs, quatre volums de poesia —editats per Coll—, tres de prosa —editats per Marcel Ortín— i un d'*opera varia* (teatre, algunes traduccions, epistolari d'interès literari, etc.) —en edició conjunta. Alhora, els volums intenten respectar els cicles poètics i creatius de Carner. En aquest sentit, llegim la part de la «Introducció» anomenada «Els llibres frontera del volum» (p. XXII-XXXVII), en què se'ns explica com, estructuralment, el *Llibre dels Poetas* tancaria una primera etapa de *juvenilia* carneriana i *La inútil ofrena*, antologia de l'obra amorosa anterior, tancaria una primera etapa de maduresa. (En aquest segon cas, se'ns explica la història editorial del llibre, interessant per acostar-se a la manera de treballar de Carner i veure, també, com les necessitats materials editorials acaben condicionant en alguns casos l'obra resultant dels autors.) Si el projecte s'acaba duent a terme sencer —i aquí, amb Coll, «toquem ferro!»—, «el lector podrà recórrer amb tota esplendor els camins desbrossats del laberint textual format per textos que l'autor no va incorporar mai en cap volum i per galeries d'obres de poesia, de prosa^{Pr}, de teatre^T: els quaranta-un llibres i catorze *plaquettes** publicats i impresos solts sota el seu control, amb pseudònim o amb el seu nom, i que formen un conjunt de cinquanta-cinc ítems» (p. XIV). El projecte de l'ECOC ha de servir, també, per redimensionar, no només la figura del Carner poeta en tota la seva vastitud, sinó, sobretot —per mig amagada—, la del Carner prosador.

Coll ens proposa —en aquest tom, i suposem que en tots els volums, evidentment— una manera de llegir Carner que, d'alguna manera, faci justícia a l'exuberància del poeta, cosa que vol dir enfrontar cada forma de poema editada a tantes formes com se'n coneguin, anteriors i posteriors: des de cada text, se'ns comina a ser presents en el col·loqui entre aquells carners «jovenets o jovenots» i aquells altres que «no són tan joves com ho havien estat», seguint el pròleg de *Llunyania*. Llegim a cada text l'evolució de l'art, la poètica i la llengua de Carner, sempre en moviment. I se'ns donen les eines per resseguir-la en l'aparat que acompanya cada text, dividit en aparat sincrònic (referit al testimoni que s'edita), aparat diacrònic (referit al testimoni anterior i a la història genètica del poema) i aparat evolutiu (referit als testimonis posteriors), per donar una idea sintètica de la història del text. Aquesta actitud no finalista davant del poema —és a dir, que el darrer testimoni d'un poema no anul·la necessàriament els anteriors— fa aflorar una mena de lectura, com deïa, que pren el poema com a entitat en moviment. «Tota forma és indispensable, és una entitat poètica que explica una part del procés creatiu del poema en un autor que posa al centre de la seva activitat la revisió i la reescriptura» (p. XX). El poema és viu en totes les seves formes, i totes les formes ajuden a llegir el poema i a entendre l'obra i les maneres de l'autor. Al mateix temps, tenim que cada forma de poema parla d'un temps, d'una cultura i

d'una relació de Carner amb la poesia com a manifestació concreta d'una llengua —i a això els sistemes gràfics que adopta Coll hi ajuden (ara en parlaré)— i d'una persona —d'un geni poètic. I tot plegat té sentit en la mesura que Carner n'era conscient, de totes les operacions que es donaven en cada text. (Un model oposat al de l'edició de Coll el trobaríem a *Collected Poems* de Ted Hughes editats per Paul Keegan [Londres: Faber and Faber, 2003], per exemple. En el cas de Hughes, tenim que un poema podia anar a parar a un llibre posterior, a vegades amb variants, i, fins i tot, algun cop, a causa de les reimpressions dels llibres concrets, coexistien dues formes diferents del mateix poema. Keegan, en la majoria dels casos, opta per copiar només la darrera forma del poema. D'un cantó, veiem com se'ns mutilen alguns llibres —per bé que els podem reconstruir amb les notes i apèndixs finals—; de l'altre, tenim en un sol volum relativament manejable —1.334 pàgines— la immensa majoria de l'obra poètica de Hughes, que, llibre a llibre, té una dimensió ben considerable.)

Pel que fa a la grafia dels textos —a la qual dedica bona part dels apartats finals de la «Introducció»—, Coll, contra una possible edició ortografiada, opta per respectar el sistema emprat per Carner en cada llibre. Això és degut, segons se'ns deixa entendre, a situar els límits de la intervenció «al nivell més baix possible» (p. XLVII) i al fet que, com se'ns diu, el «trasllat mimètic té un avantatge enorme: reproduceix la veritat exacte del missatge escrit, sense pal·liatius» (p. XXXIX) —i aquí entenc que «veritat exacte» vol dir aquell temps, aquella cultura i aquella relació amb la poesia a què em referia fa un moment. La fidelitat a la lletra del text el porta a no esmenar possibles vacil·lacions —«Confirmar una lliçó a l'aparat és millor que esmenar», diu (p. XXXVIII)— i a conservar les formes lingüístiques de Carner. Això ens porta a llegir versos com «Passan tres noyas totes de blanch» (p. 89; LIP 64) o «y en mitj de sos plors encare veslluma» (p. 91; LIP 66), per agafar-ne dos mig a l'atzar. Si, per un cantó, és veritat que gràcies a aquesta fidelitat textual assistim a tot el perible que Carner va passar en el procés de normalització de la llengua —i cada opció gràfica que llegim ens en diu alguna cosa, com deia, també, perquè en coneixem la consciència—, també ho és que al lector no especialista o erudit li xocaran tot sovint els ulls contra cada conjunció *y* i a cada combinació *ch*. Amb tot, aquesta edició, materialment, només en podia ser una, i un llibre com el *Llibre dels Poetas* difícilment tindrà una vida més enllà del món de la gent del gremi, per molt de Carner que ja hi hagi. En qualsevol cas, cada llibre és introduït, després d'una reproducció de la coberta de la primera edició, per una «Descripció» —alguna, de fins a quatre pàgines— que es clou amb un subapartat anomenat «El sistema gràfic de l'autor i els límits tipogràfics de la impremta ([*el nom de la impremta*])» en què se'ns detallen totes les decisions de Carner tocants al sistema gràfic del llibre concret, les vacil·lacions i, si n'hi ha, les contingències de composició.

Un dubte que sorgeix de seguida, tanmateix, és si el primer volum que hauria hagut d'aparèixer de l'ECOC no era el de *Poesia*, que és —entenc— com Carner volia que se li llegís l'obra —contingències de publicació a part. (De la mateixa

manera que W. H. Auden volia que se li llegissin els versos amb *Collected Poems*, llibre que no treu importància —al contrari— a l'edició d'Edward Mandelson en vuit volums de *The Complete Works of W. H. Auden*.) L'ECOC és un projecte absolutament necessari: sobretot, filològicament i culturalment, feia massa temps que calia una ordenació metòdica i rigorosa —i aquesta no ho pot ser més, no ens cansem mai de dir-ho— de l'obra de Carner. El que vull assenyalar és una qüestió, crec, de necessitat literària del país i d'adequació editorial a aquesta necessitat. Si donem una vida de deu anys a l'edició de 1992 —la darrera—, a partir del 2002 (tot plegat serà molt aproximatiu, ja ho sé), la gent que aleshores tenia uns divuit anys, l'edat en què el gust literari adult ja està mig format, començava a tenir problemes per llegir *Poesia*, si no era buscant en biblioteques o llibreries de vell. Això vol dir que la gent que hem nascut després del 1984-1985 hem hagut de fer mans i mànigues per llegir-ho. Vull dir que els lectors (i poetes) menors de trenta-cinc anys —i això són dues o tres promocions de lectors, que de seguida és dit— no han tingut normalitzat Carner dins el sistema de lectures donat, cosa que sí que ha anat passant amb Foix, Riba, Marçal i altres. Sí que és veritat que han aparegut volums solts de reedicions de llibres en formes anteriors a la de *Poesia* —algunes farcides de peròs, cal dir-ho—, però també ho és que això no el substitueix; fent un mal simil, és com si es posposés eternament l'edició de *Salvatge cor* i les *Elegies de Bierville* de Riba i se'ns en deixessin llegir tot just les tankes; i les tankes no són Riba. El gran Carner és el de *Poesia*. Fa anys que n'hauria de córrer alguna edició de butxaca amb una anotació marginal (o sense cap nota) i amb algun pròleg de referència que depengués de l'edició filològica rigorosa, la que ha de ser el volum 3 de l'ECOC, i de moment res d'això no arriba; només ens queda resar als déus de l'efemèride carneriana d'enguany.

En qualsevol cas, ho repeteixo, Coll ha sabut posar tota la saviesa de filòleg de què disposa al servei de Carner —en aquesta edició i en moltes altres—, i firma un altre petit monument a la filologia d'autor. Quan cada volum de l'ECOC hagi vist la llum, qualsevol gratitud cap a ell serà insuficient. Tornem a tocar ferro.

FIGUEROLA, Judit: *Andreu Nin, revolucionari i traductor*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2018; «Textos i Estudis de Cultura Catalana» 225.

IVAN GARCIA SALA

Universitat de Barcelona, Secció d'estudis eslaus
ivangarcia@ub.edu

Aquest volum és la continuació d'*Andreu Nin, militant de la cultura*, publicat en aquesta mateixa col·lecció l'any 2017. Ambdós llibres són fruit de la tesi doctoral defensada a l'UAB per Judit Figuerola i, en conjunt, ofereixen un estudi extens i